

BİLGİLENDİRME BÜLTENİ

Avrasya Ekonomik Birliği Hakkında 20 Soru

Bu bilgilendirme bülteni, 2023 yılında Avrasya Ekonomik Birliği'nin (AEB) üst organlarındaki başkanlığın Rusya Federasyonu'na geçmesi sebebiyle Rusya İstanbul Başkonsolosluğu tarafından kaleme alınmış ve bu bütünleşme organizasyonunun kuruluş ve gelişim tarihini, elde ettiği sonuçları, ilerideki plan ve hedefleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmek için hazırlanmıştır.

Broşür, Avrasya Ekonomik Birliği hakkındaki önemli konuları okuyucuların anlayabileceği biçimde basit ve kısa olarak özetlemeye olanak sağlayan “soru-cevap” şeklinde düzenlenmiştir.

1) Avrasya Ekonomik Birliği nedir ve neyle ilgilenmektedir?

Avrasya Ekonomik Birliği uluslararası bölgesel ekonomik entegrasyon kuruluşudur.

Avrasya Ekonomik Birliği (AEB) günümüzde siyasi birlik değildir. Birliğin asıl görevi, üyeleri arasında mal, hizmet, sermaye ve iş gücünün hareket özgürlüğünü ifade eden “dört özgürlük” fikrini gerçekleştirmektir. Birliğin amacı vatandaşlarının yaşam standartlarını geliştirmek için AEB’e üye olan devletlerin; ulusal ekonomilerinin kapsamlı modernizasyonu ve iş birliği ile rekabet gücünü arttırmak için koordineli bir ekonomi politikası yürütmektir.

2) Avrasya Ekonomik Birliği'ne üye olan ülkeler ve katılma tarihleri?

Avrasya Ekonomik Birliği **1 Ocak 2015** tarihinde kurulmuştur. 29 Mayıs 2014 tarihinde Avrasya Ekonomik Birliği Anlaşmasını ilk imzalayan devletler Belarus Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu olmuştur. 2015 yılında Ermenistan (2 Ocak) ve Kırgızistan (12 Ağustos) Birliğe katılmışlardır.

3) AEB'nin kuruluşuna hangi yoldan gidilmiştir?

Avrasya Ekonomik Birliği Anlaşması imzalanmadan önce Avrasya entegrasyonunun oluşumu oldukça uzun zaman almıştır.

Kazakistan Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı N. Nazarbayev'in 1994 yılında Moskova Devlet Üniversitesi'nde yapmış olduğu konuşmada Avrasya Birliği'nin kurulmasına yönelik sunduğu fikir, Avrasya entegrasyonunun başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

1995 yılında Rusya, Belarus ve Kazakistan tarafından Avrasya Birliği'nin geleceğinin temelini atan Gümrük Anlaşması imzalanmış ve 2010 yılında faaliyete geçmiştir.

2000 yılında da Belarus, Kazakistan, Kırgızistan, Rusya ve Tacikistan arasında devletler üstü ekonomik düzenlemeyi öngören Avrasya Ekonomik Topluluğu'nun (AET) Kuruluşuna İlişkin Antlaşma imzalanmıştır.

2012 yılı itibariyle bu Antlaşmaya taraf olan Rusya, Belarus ve Kazakistan arasında ortak ekonomik alan faaliyete geçmiştir.

4) Avrasya Ekonomik Birliği'nin yönetim organları ve işlevleri nelerdir?

Yüksek Avrasya Ekonomik Konseyi, Avrasya Hükümetlerarası Konseyi, Avrasya Ekonomik Komisyonu ve Avrasya Ekonomik Birliği Mahkemesi Avrasya Ekonomik Birliği'nin organlarıdır.

Yüksek Avrasya Ekonomik Konseyi: üye ülkelerin devlet veya hükümet başkanları tarafından oluşan AEB'nin uluslarüstü yüksek organıdır. Bu organ yılda

en az bir kere toplanır ve Birliğe üye tüm devletler tarafından uygulanması zorunlu olan konsensüs kararlar alır.

Avrasya Hükümetlerarası Konseyi: üye devletlerin hükümet başkanlarının oluşturduğu bu organ AEB bünyesinde anlaşmaların uygulanmasını denetler, Avrasya Ekonomik Komisyonunun uzlaşmaya varılamayan önerilerini gözden geçirir ve bütçenin onaylanması gibi konularla ilgilenir. Konsey aynı zamanda Birlik içindeki anlaşmaların öngördüğü diğer işlevleri de yürütür.

Avrasya Ekonomik Birliği'nin daimi düzenleyici ana organı, merkezi Moskova'da bulunan ve 2 Şubat 2012 yılında faaliyete geçen **Avrasya Ekonomik Komisyonu (AEK)**'dur. Uluslarüstü bir organ statüsüne sahip olan Avrasya Ekonomik Komisyonu, Avrasya Ekonomik Birliğinin sorunsuz işleyişi ve gelişimi için koşullar sağlar, kendi çalışmalarında kesinlikle üye devletlerin menfaatleri doğrultusunda hareket eden ileri entegrasyon istikametlerine ilişkin önerileri hazırlar.

Tüm kararlar, her üye ülkeden ikişer kişi olacak şekilde belirlenen 10 üye (bakan)'dan oluşan Kurul tarafından alınır. üyeleri arasından 4 yıllığına atanan, AEK Kurulunun Başkanı Kurul üyelerinden 4 yıl için atanır.

Avrasya Ekonomik Birliği Mahkemesinin görevi Birlik içerisinde uluslararası anlaşmaların ve organlarının aldıkları kararların uygulanması konusunda ortaya çıkan anlaşmazlıkların çözülmesini sağlamaktır.

5) Avrasya Ekonomik Birliği'nde başkanlık ne anlama geliyor?

Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşması uyarınca, Kuruluşun organlarında Rus alfabesi sırasına göre planlı yıllık rotasyon gerçekleştirilir. Buna uygun olarak 2022 yılında Kırgızistan Cumhuriyeti'nin başkanlığı sona ermiş ve başkanlık Rusya Federasyonu'na geçmiştir. Başkanlık eden ülke kendi başkanlığı döneminde Avrasya Ekonomik Birliği'nin organlarının genel yönetimini yürütür, toplantıların gündemini ve aynı zamanda Birliğin yıl içindeki önceliklerini belirtir.

6) Kuruluşun şimdiki faaliyetlerinin öncelikleri nelerdir?

Kuruluşun 2025 yılına kadar AEB Kalkınma Stratejisinin uygulanması planına uygun olarak faaliyetlerinin öncelikleri şunlardır: makroekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması, ticari ve ekonomik faaliyetlerin ve yatırım çekiciliğinin artırılması için koşulların oluşturulması, inovasyon (yenilenme) ve altyapı gelişimi, finansal kaynaklara erişimin kolaylaştırılması, kaynak tasarrufu ve enerji verimliliği alanında iş birliği, bölgelerarası ve sınır ötesi etkileşim, dış ticaret potansiyelinin gerçekleştirilmesidir.

2025 yılı hedefinde AEB çerçevesindeki entegrasyon süreci, müşterek enerji piyasasının oluşturulması, ortak ulaşım alanının meydana getirilmesi, ortak tarım-sanayi politikasının devreye sokulması, malların ve iş gücünün hareketinde engellerin ortadan kaldırılması, tek finansal piyasanın oluşturulmasını öngörmektedir.

7) Avrasya Ekonomik Birliği hangi ülkeler ve kuruluşlarla işbirliği içindedir?

Avrasya Ekonomik Komisyonu tarafından, Arjantin, Bangladeş, Macaristan, Yunanistan, Ürdün, Endonezya, Kamboçya, Çin, Küba, Moğolistan, Fas, Moldova, BAE (Birleşik Arap Emirlikleri), Peru, Kore Cumhuriyeti, Singapur, Tayland, Özbekistan, Faroe Adaları, Şili ve Ekvador gibi ülkelerin hükümetleri veya bakanlık ve kurumlarıyla işbirliğine dair 27 anlaşma ve bildirge imzalanmıştır.

Devletlerarası ve bölgesel entegrasyon birlikleri ile 13 anlaşma belgesi ve deklarasyonun yanı sıra BM ve Avrasya Kalkınma Bankası gibi yapılar da dahil olmak üzere evrensel ve ilgili uluslararası kuruluşlar ile 44 anlaşma belgesi imzalanmıştır.

Avrasya Ekonomik Birliği'nin, Mısır, Hindistan, Endonezya, İsrail ve Birleşik Arap Emirlikleri ile ticari anlaşma taslakları geliştirme aşamasındadır.

Ayrıca İran ile serbest ticaret bölgesi oluşturma müzakereleri de devam etmektedir.

8) Avrasya Ekonomik Birliği ile işbirliği şekilleri nelerdir?

AEB ile işbirliği formatları çeşitli şekil alabilmekle birlikte fiili olarak aşağıdaki gibidir:

1. AEB nezdinde gözlemci devlet statüsüne girmek,
2. Diyalog ortağı statüsüne girmek,
3. Tercihli ticaret anlaşmasını imzalamak,
4. Tercihli olmayan ticaret anlaşmasını imzalamak.

9) AEB nezdinde gözlemci devlet statüsü nedir?

Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşması'nın 109. Maddesine göre herhangi bir devlet AEB nezdinde gözlemci devlet statüsünü talep etme hakkına sahiptir.

Avrasya Ekonomik Birliği nezdinde gözlemci devlet statüsü, gözlemci devlet temsilcilerine Birlik organlarının toplantılarına katılma ve kamuya açık olmayan nitelikteki belgelere erişme hakkı verir. Bu arada gözlemci devlet karar alma süreçlerine katılma hakkına sahip değildir.

Gözlemci devlet, Avrasya Ekonomik Komisyonu nezdinde daimî temsilcisini atama olanağına sahiptir.

Şu anda Küba, Moldova ve Özbekistan Avrasya Ekonomik Birliği'nde gözlemci devlet statüsüne sahiptir.

10) Diyalog ortaklığı nedir?

Diyalog ortaklığı, AEB ile genel veya sektörel etkileşimi ifade eder ve Avrasya Ekonomik komisyonu ile imzalanacak karşılıklı anlayış ve işbirliğine dair anlaşma belgesi/deklarasyon ile şekillendirilebilir.

Bu şekilde, hukuki yükümlölüklerin kabulünü içermemekle birlikte işbirliğinin durumu ve gelişimi, ticari ve ekonomik düzenlemeleri, bilgi alışverişi gibi mevcut konuların görüşölmesine olanak sağlar.

Bu formatta çeşitli ölkeler, uluslararası kuruluşlar ve devletlerarası birliklerle işbirliği hakkında 94 anlaşma belgesi ve deklarasyon imzalanmıştır.

11) Tercihli ticaret anlaşması nedir?

Tercihli ticaret anlaşması (serbest ticaret anlaşması), üçüncü ülkeler ile serbest ticaret bölgesinin oluşturulmasını öngören ticari ve ekonomik işbirliğinin en yüksek düzeyidir. Karşılıklı ticaret yapan ülkelerde gümrük vergisi, vergi ve harçlar ve aynı zamanda sayısal kısıtlamalar kaldırılır.

Günümüze kadar bu tür anlaşmalar Vietnam, Singapur ve Sırbistan ile imzalanmıştır.

12) Tercihli olmayan anlaşma nedir?

Tercihli olmayan anlaşma, serbest ticaret bölgesi oluşturmadan ekonomik işbirliğinin düzenlenmesinde bir dizi sistematik sorunları çözmek için anlaşmanın imzalanmasını öngörmektedir. Bu formatın önemli örneklerinden biri de Avrasya Ekonomik Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliğine Dair Anlaşmadır. Bu Anlaşma çerçevesinde, gümrük prosedürlerinin kolaylaştırılması, ürünlere tek tip sertifikaların geliştirilmesi çalışmaları ve ayrıca da serbest ticaret bölgesinin oluşturulmasına yönelik görüşmeler yürütülmektedir.

13) Avrasya Ekonomik Birliği'ndeki entegrasyon süreçleri hangi aşamadadır?

Şu anda Birlik çerçevesinde tek gümrük alanı oluşturulmuş olup tek bir gümrük kanunu, bitkisel ürünler için tek tip sağlık tüzükleri ve teknik düzenlemelerin yanı sıra ortak sertifikalandırma mekanizmaları kabul edilmiş durumdadır. Vietnam, Singapur, Sırbistan ile yapılan karşılıklı ticarete gümrük vergilerinin, diğer vergiler ve harçların kaldırıldığı serbest ticaret bölgeleri oluşturulmuş, aynı zamanda Avrasya Ekonomik Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması akdedilmiştir.

14 ülke ve 8 uluslararası kuruluşla AEB üyesi ülkeler ve ortak devletler arasında müşterek faaliyetlerin yürütülmesinin yanı sıra, ülkeler arası işbirliğinin geniş çaplı görüşülmesini öngören karşılıklı işbirliği anlaşma belgesi imzalanmıştır.

14) AEB üyesi ülkelerin ekonomik potansiyeli nedir?

Kuruluşa üye olan ülkelerin kapladığı toprakların alanı, dünya karasal alanının yaklaşık %14'ünü oluşturur ve bu ülkelerin toplam nüfusu 200 milyon kişiyi aşmaktadır.

Ocak 2022 yılında, Avrasya Ekonomik Birliği'nin birliğe üye olmayan devletler ile yaptığı dış ticaret hacmi, ihracatta 50,8 milyar Amerikan doları ve ithalatta 25,5 milyar dolar olmak üzere toplam 76,3 milyar Amerikan dolarıdır. Ocak 2021 yılı ile karşılaştırıldığında ticaret hacmi, ihracatta %76,5 yani 22 milyar dolar, ithalatta ise %40,6 yani 7,4 milyar dolar olmak üzere %62,6 oranında, diğer bir ifade ile 29,4 milyar Amerikan doları artmıştır.

Ocak 2022 yılında Avrasya Ekonomik Birliği ülkeleri arasındaki karşılıklı ticaret hacmi 5 milyar Amerikan dolarıdır. Ocak 2021 yılına kıyasla %17,3 oranında yani 7 milyar Amerikan doları artmıştır.

15) AEB faaliyetlerinin sonuçları nelerdir?

Son yıllarda, bazı üye ülkelere karşı uygulanan yaptırım baskılarına rağmen Birlik önemli başarılar elde etmiştir.

Birliğe üye olan ülkelerin karşılıklı ticaretinin mutlak hacmi 2015 yılından başlayarak %60 oranında artış göstermiş ve 2021 yılında ise tarihinin maksimum değeri olan 73,1 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır. Dış ticaret hacmi ise %46 oranında artarak 846,3 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir.

GSYİH kişi başına düşen toplam artış %28,7 iken AEB'nin içindeki üye devletlerin ulusal para birimleriyle gerçekleştirilen ödemelerin payı ise %75 oranına yaklaşmıştır.

16) Avrasya Ekonomik Birliği, üye ülkelerin bireylerine ve işletmelere neler getirmektedir?

Ülkelerin AEB'ye katılımı birçok fayda sağlamaktadır. Özellikle uzmanlığın geliştirilmesi, üretim maliyetlerinin düşürülmesi ve vergi ve harçların azaltılması

sayesinde ticari ve ekonomik politikaların uyumlu hale getirilmesine olanak sağlar. Bunun sonucunda da nihai ürünlerin maliyetleri düşer.

Birlik ülkelerinin herhangi birinde iş başvurusu yapılırken başka bir üye ülkenin vatandaşının izin ve sertifika hazırlamalarına gerek yoktur. İşe alma prosedürleri de kendi vatandaşlarına uygulananlarla aynıdır.

AEB'ye katılma, iş dünyasına ihracatın ve devletlerarası işbirliğinin arttırılmasına yönelik ek fırsatlar verir. Bu aynı zamanda; örneğin malların çıkış sertifikalarının birleşmesi ve ayrıca kalite taleplerinin standartlaştırılması yoluyla iş adamlarına dünya pazarlarına daha kolay girme imkânlarını sağlamaktadır.

Birliğin mevzuatı, katılımcı ülkelerin düzenleyici organlarının özel iznine gerek olmaksızın nakliye taşımacılığı yapmasına da imkân tanır.

17) Rusya'nın AEB'deki başkanlığının öncelikleri nelerdir?

Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in belirlediği önceliklere uygun olarak Rusya'nın Avrasya Ekonomik Birliği başkanlığı döneminde ana gayretler teknoloji egemenliğini arttırmaya, dijitalleşmeye, yatırımların artmasına ve üye ülke gençlerinin karşılıklı olarak değişiminin yoğunlaştırılmasına odaklanacaklardır.

18) Rusya Başkanlığının gelecekteki potansiyeli nedir?

Rusya Federasyonu, AEB'deki 2018 yılındaki önceki başkanlık döneminde, kuruluş potansiyelini önemli ölçüde arttırmayı, küresel değer zincirlerine daha yüksek katılım sağlamayı ve yabancı devletler ile işbirliği coğrafyasını önemli ölçüde genişletmeyi başarmıştır.

Rusya ortakları ile birlikte, entegrasyonun her alanda daha da geliştirilmesi için mümkün olan her şeyi yapmaya hazırdır. Avrasya Ekonomik Birliği, ortaya çıkmakta olan çok kutuplu dünyanın güçlü, bağımsız, kendi kendine yetebilen kutuplarından biri olmak için ve aynı zamanda değerlerini paylaşan ve işbirliği yapmak isteyen bağımsız devletlere cazip bir merkez olmak için yeterli potansiyele sahiptir.

19) Avrasya Ekonomik Birliği'nin ana ticari ortakları kimlerdir?

2021 yılının sonu itibariyle Avrasya Ekonomik Birliği'nin dış ticaret hacmi, 2020 yılının verilerine göre %35,1 artarak, 844,2 milyar Amerikan doları olmuştur. AEB dışındaki ülkelere yapılan mal ihracatı ise %44,1 oranında artmış ve 525,7 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır.

AEB'den ihraç edilen malların ana alıcıları, %42,2 oranıyla Avrupa Birliği ye ülkeleri ve %28,3 oranıyla Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği ye ülkeleri olmuştur. lke bağlamında ise Çin (%15,1) ve Hollanda (%9,3) lider durumundaydı. Ana ithalatçılar da %27,4 oranıyla Çin ve %9,8 oranıyla Almanya idi.

20) AEB'ye katılım için uygulanacak usul nedir?

Avrasya Ekonomik Birliği Antlaşmasının 108. Maddesinde, Birliğin, ye devletler tarafından kabul edilen koşullarda amaç ve prensiplerini paylaşan herhangi bir devletin katılmasına açık olduğu tespit edilmiştir. Aynı maddede, hem Birlik yesi olan devletler tarafından hem de Birliğe girmeyi planlayan devletler tarafından yapılması gerekenleri anlatan kısa bir uygulama usul belirlenmiştir.

Bu usule göre, Birliğe katılmak isteyen devletlerin hazırlanmış uygun müracaatları Yüksek Kurul Başkanının adına gönderilmesi gerekir. Komisyon, bu müracaatın gelmesi hakkında Birliğin diğer katılımcı ülkeleri gecikmeksizin bilgilendirir, bu ye devletler de 60 gün içerisinde Komisyona, Birliğe katılmak için müracaat eden devletin girişi hakkında görüşünü bildirmek durumundadır.

st Kurul ilgili devlete Birliğe katılım için aday-devlet statüsü verilmesine dair karar alır. Bu karara istinaden aday ülke için bir çalışma grubu oluşturulur.

Çalışma grubunun görevleri:

- a) Aday devletin, Birliğin uluslararası anlaşmaları ile öngörülen yükümlülükleri üstlenmede hazırlık derecesini incelemek;
- b) Aday devletin Avrasya Ekonomik Birliği'ne girmesi için Yüksek Kurul tarafından onaylanacak bir eylem programı geliştirmek;
- c) Eylem Programı ile öngörülen faaliyetlerin yerine getirilmesini takip etmek;

d) Aday devletin, eylem programının uygulanmasına ilişkin ilerleme raporunu düzenli olarak Komisyon Kuruluna ve Yüksek Kurula incelenmesi için sunmak;

e) Aday devletin Birliğe girmesi konusunda bir uluslararası antlaşma taslağı geliştirmek;

f) Ülkenin Birliğe girmeye hazır olmasına dair gerçekleştirilen faaliyetlerin tamamlandığını bildirmek;

Bunların ardından aday devlet ilgili uluslararası anlaşmayı imzalayarak Birliğin asıl üyesi olur.